سنڌ جي قومي مفادن کي
هر سطح تي واضح ڪيو وڃي

جامي چانڊيو

نظرين جي بنياد تي پارٽين کي منظم ڪبو آهي پر قومن کي سنڌن وسيع تر ۽ دائمي مفادن جي بنياد تي مثالي قومي ٻڌيءَ جو قوت ۾ تبديل ڪري سگهبو آهي. سنڌي قوم ۾ اها صلاحيت اڃا به وڏيڪ آهي. سنڌ سماجي طور ذاتين، علائقن، قبيلن ۽ وڏيرڪن سماجي ۽ سياسي جاگيرن ۾ ورهايل آهي پر ان هيستائين ثابت ڪيو آهي ته اها قومي مفادن تي مثالي ٻڌيءَ جومظاهرو ڪري سگهي ٿي. پاڻيءَ جي ورهاست ۽ گريٽر ٿل ڪئنال توڙي ڪالاباغ ڊيم جي اڏاوت خلاف جدوجهد ۽ عوام جي هم خيالي ان جو ويجهو مثال آهي.

پاڪستان جي ڪابه قوم قومي مفادن جي بنياد تي ايترو هم خيال ۽ متحد نه آهي پر اها اڃا ابتدائي ڏاڪن جي سطح جي آهي. سنڌ جون نازڪ قومي حالتون ان کان گهڻو وڏيڪ قومي ٻڌيءَ جو متقاضي آهن. قومي ٻڌيءَ جو اهو مطلب هر گز نه آهي ته سنڌ ۾ يڪ نفري ۽ ٽانگا پارٽين توڙي بدڪردار ۽ موقعي پرست پارٽين کي گڏ ڪيو وڃي. حقيقي قومي ٻڌيءَ جو مطلب آهي ته قوم جي قطعي اڪثريت يعني عوام کي تاريخي قومي مفادن جي بنياد تي شعور ڏيڻ، کين هم خيال ۽ هم قدم بڻائي، سنڌن اتفاق کي هڪ قومي طاقت ۾ تبديل ڪيو وڃي. سنڌ ۾ سياست جي بنيادي پيچيدگين کان اڻ واقف اخبار نويسن ۽ صحافين قومي ٻڌيءَ بابت نهايت سطحي ۽ غلط تصور عام ڪيا آهن. جنهن جو مطلب اهو آهي ته جيڪو به گهران رسي قومپرستيءَ جونعرو هڻي، جنهن وٽ نه تنظيم هجي نه نظريو ۽ نه ئي چار ماڻهو ساڻن گڏ هجن، انهن سيني يڪ نفري يا بدڪردار نام نهاد سياسي پارٽين کي گڏ ويهاريو ته اها تي قومي ٻڌي. قومي

ٻڌيءَ جو اهو تصور ڇسو، غير سائنسي، بي وزن ۽ سطحي ئي نه پر گهڻين حالتن ۾ خطرناڪ به آهي. نه ئي وري پيپلز پارٽي ٽائيپ وڏيرڪين سياسي پارٽين پنيان ماڻهن جي هجوم کي قومي ٻڌي سڏي سگهجي ٿو. حقيقي قومي ٻڌيءَ جو مطلب آهي عوام جي باشعور ۽ قومي مفادن جي بنياد تي وسيع تر ٻڌي. اها حقيقي قومي ٻڌي تيسين ممڪن ناهي جيسين سنڌي عوام جي قطعي گهڻائي پنهنجا تاريخي، قومي، سياسي، سماجي، ثقافتي ۽ معاشي حق نه ٿي سڃاڻي ۽ ان لاءِ گڏيل جدوجهد کي اڻ ٽر نه ٿي سمجهي. پيپلز پارٽيءَ عوام کي طاقت جو سرچشمو قرار ڏئي عملي طور ڪين وڏيرن کي اقتدار ۾ آڻڻ جي اليڪشني ذريعي طور استعمال ڪيو. اهو صحيح آهي ته شهيد ڀٽي هڪ حد تائين عوام کي سجاڳ ڪيو پر اها سجاڳي ڪين رڳو جلسن جلوسن ۾ آڻڻ کان اڳتي وڌي نه سگهي. عوام کي اهو نه ٻڌايو ويو ته سندن حق ۽ فرض ڇا آهن؟ هو صدين کان غلام ڇو آهن؟ سندن غلاميءَ، غربت، جهالت ۽ پسماندگيءَ جا محرڪ ڇا آهن؟ غلاميءَ، غربت، ۽ پسماندگيءَ مان سندن نجات ڪيئن ممڪن آهي؟ سندس اصل سگهه ڇا ۾ ۽ ڪهڙي آهي؟ سندن ڪمزوريون ڪهڙيون آهن، جيڪي سندن غلاميءَ ۽ پسماندگيءَ لاءِ ذميوار آهن؟ وڏيرڪيون ۽ ناٽڪي قومپرست پارٽيون زبان سان ڀل ڪٽي ڇا به چون پر ڪين Suit ڪري ٿو ته عوام حقيقت ۾ انڌو، ٻوڙو، گونگو، بي شعور ۽ جاهل هجي. انڪري عوام ۾ حقيقي سياسي شعور پيدا ٿيڻ کانسواءِ قومي ٻڌي هڪ خود فريبي ۽ ديواني جو خواب آهي.

سنڌي عوام جو هر فرد پنهنجو سياسي ڪردار ادا ڪري

هن ملڪ ۾ سياست کي ايترو ته گندو ڪيو ويو آهي جو ماڻهن جي نظر ۾ سياست هڪ ڌنڌو، واپار ۽ هاٽي ته ضمير فروشيءَ جو ڪاروبار آهي. جڏهن ته حقيقت ۾ سياست نظرياتي طور هڪ سائنس آهي ۽ عملي طور هڪ آرٽ آهي ۽ سڀ کان وڌي ڳالهه ته قوم توڙي عوام جي تقديرن بدلائڻ جو ذريعو ۽ واٽ آهي. اها سياست ئي ته هئي جنهن چين جهڙي آفيمي قوم کي اڄ دنيا جي معاشي سپر پاور ۾ تبديل ڪري ڇڏيو آهي. اها سياست ئي ته هئي جنهن ذريعي ويٽنام جهڙي نبل ۽ ڪمزور قوم آمريڪا جهڙي سپر پاور کي شڪست ڏني. اها

سياست ئي تہ هئي جنهن جي سگهہ آڏو جنرل نيازيءَ کي پاڪستاني فوج پاران هٿين خالي بنگالين آڏو هٿيار ڦٽا ڪرڻا پيا. حقيقت اها آهي تہ بدڪردار، ڪرپٽ، موقعي پرست ۽ ڪرمنل سياست قوم جا نصيب ڦٽائي ٿي ۽ عوامي سگهہ توڙي صحيح نظرين جي بنياد تي با ڪردار ۽ باشعور سياست قومن ۽ عوام جون تقديرون بدلائي ٿي. جيتوڻيڪ سنڌ جو عوام گهڻي حد تائين سياسي طور وري بہ ملڪ جي ٻين قومن کان ٻہ قدم اڳتي آهي پر ان باوجود کين سياست کان مايوس ۽ بدظن ڪرڻ ۾ وسان نہ گهٽايو ويو آهي. ٻئي پاسي سنڌي دانشورن ۽ اديبن جي هڪ سطحي گروهہ بہ عوام کي سياست کان بدظن ڪرڻ ۾ پنهنجي طرفان ڪا ڪسر نہ ڇڏي آهي. سياست سان پنهنجي وابستگيءَ کان ائين پيا ٽهندا ۽ انڪار ڪندا ڇڻ اهو ڪو ڪوڙهہ جو مرض هجي. خاص طور تي سندن دليل اهو هوندو آهي تہ پڙهيل لکيل ماڻهو جو ڪم سياست ڪرڻ نہ آهي. مطلب تہ قوم ۽ عوام جي تقديرن بدلائڻ جو ميدان چورن، ڌوهارين، جاهلن، ڀتا خورن، غدارن ۽ مافيائن لاءِ خالي ڇڏي ڏجي ۽ پوءِ وري قوم سان همدردي لاءِ دانهون بہ ڪجن. مطلب تہ مريض کي علاج کان جهلجي ۽ پوءِ سندن بيماريءَ تي ڳوڙها ڳاڙجن.

سياست جديد انساني تهذيب ۽ سماج جو هڪ اهم ترين شعبو آهي. سياست ڪانسواءِ اڄوڪي دور ۾ مهذب سماج ۽ ذميوار رياست جو تصور بہ نہ ٿو ڪري سگهجي. فرد سماج توڙي رياست جو ننڍي ۾ ننڍو يونٽ آهي ۽ جيسين اهو ذميوار سياسي ڪردار ادا نہ ٿو ڪري تيسين سماج ۽ رياست جي حالت تبديل ٿئي، اهو ممڪن نہ آهي. يونان جي عظيم فيلسوف ارسطوءَ ٻہ هزار سال کان بہ ڪيئي صديون اڳ چيو هو تہ جيڪو ماڻهو سياسي نہ آهي اهو پاڻ کي مهذب سڏائڻ جو حق نہ ٿو رکي. سماجن توڙي قومن جي تقديرن بدلائڻ لاءِ اها هڪ عالمي طور مڃيل حقيقت آهي تہ ان جو وڏي ۾ وڏو اثرائتو ذريعو تخليقي سياست آهي ۽ اها سياست تيسين ممڪن نہ آهي، جيسين سماجي سطح تي سياست بابت روايتي تصور نہ بدلايا ويا آهن ۽ هر فرد پنهنجو سياسي ڪردار متعين ۽ ادا نہ ٿو ڪري. آئيڊيل صورتحال تہ اها ٿيندي تہ ماڻهن جي گهڻائي ڪنهن هڪ سياسي پارٽيءَ کي شعور، فڪر، ڪردار ۽ عمل جي بنياد تي سپورٽ ڪري پر جيڪڏهن سماج جون معروضي حالتون اهڙيون نہ هونديون تہ ائين ٿيڻ لازمي طور سولو بہ نہ آهي.

مان ان راءِ جو آهيان تہ ماڻهو پاڻ کي نظرياتي جنهن بہ سياسي پارٽيءَ جي ويجهو سمجهي پل ان ۾ شامل ٿئي، ان سان ويجهڙائي رکي پر ماڻهوءَ جي سياسي وابستگي ضروري آهي، ڇاڪاڻ تہ ماڻهو سياسي ترتيب جي مرحلن مان رڳو گهرائيءَ سان تڏهن ئي گذرندو. هيءَ جيڪو سنڌي دانشورن ۽ اديبن ۾ سيني ڏرين لاءِ قابل قبول هجڻ وارو مرض آهي، اها يا تہ سندن فڪرن ۽ سياسي ناپختگي ۽ نابالغي آهي يا موقعي پرستي، متضاد لقائن جي وچ ۾ ماڻهو سيني لاءِ وڻندڙ ٿي نہ ٿو سگهي. اهو ميڊياڪر ماڻهن جو ڪم آهي. سنڌ ۾ هڪ ٻيو رجحان بہ شعوري طور پيدا ڪيو ويو آهي تہ جيڪوماڻهو پروفيشنل آهي ان جو سياست سان ڪجهہ نہ وڃي. خاص طور تي صحافت ۾ ان سطحي رويي کي گهڻو اپاريو ويو آهي. ماڻهو پيشہ ورانہ طور ڪنهن بہ شعبي ۾ ڪمٽمينٽ سان ڪم ڪري سگهي ٿو ۽ ساڳي وقت سياسي نظريا ۽ خيال بہ رکي سگهي ٿو يا سياست ۾ عملي طور حصو بہ وٺي سگهي ٿو. دنيا جا وڏا پروفيشنل وڪيل، استاد، اسڪالر، معاشيات جا ماهر، ڊپلوميٽ، محقق، صحافي، بزنس مين، ڪالم نويس، اديب، شاعر، فلسفي، دانشور ويندي سائنسدان سياسي ڪردار رکندا آيا آهن ۽ بدستور رکن ٿا. اها ڪهڙي سطحي سوچ آهي تہ پروفيشنل ماڻهن جو ڪم نہ آهي تہ ڇا اهو واندن جو ڪم آهي يا هجڻ گهرجي؟ ان ڪري سنڌ جي هر باشعور سنڌي ماڻهو جو اهو قومي فرض آهي تہ اهو سنجيدگيءَ سان پنهنجو سياسي ڪردار ادا ڪري.

سنڌي عوامي برقي ـ ڪتاب
Sindhi Awami e-Books